SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 16. julija 2009 *

V zadevi C-208/07,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki ga je vložilo Bayerisches Landessozialgericht (Nemčija) z odločbo z dne 15. marca 2007, ki je prispela na Sodišče 20. aprila 2007, v postopku

Petra von Chamier-Glisczinski

proti

Deutsche Angestellten-Krankenkasse,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi A. Rosas, predsednik senata, A. Ó Caoimh (poročevalec), J. N. Cunha Rodrigues, U. Lõhmus, sodniki, in P. Lindh, sodnica,

* Jezik postopka: nemščina.

generalni pravobranilec: P. Mengozzi,
sodni tajnik: B. Fülöp, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 12. junija 2008,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za H.-G. von Chamier-Glisczinski, ki je nasledil P. von Chamier-Glisczinski, O. Kieferle, odvetnik,

– za nemško vlado M. Lumma in J. Möller, zastopnika,

– za norveško vlado J. A. Dalbakk, P. Wennerås in K. Fløistad, zastopniki,

– za Komisijo Evropskih skupnosti V. Kreuschitz, zastopnik,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 11. septembra 2008

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 19 Uredbe Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, kakor je bila spremenjena in posodobljena z Uredbo Sveta (ES) št. 118/97 z dne 2. decembra 1996 (UL 1997, L 28, str. 1), kakor je bila spremenjena z Uredbo (ES) št. 1386/2001 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2001 (UL L 187, str. 1, v nadaljevanju: Uredba št. 1408/71), kot tudi členov 18 ES, 39 ES in 49 ES ter člena 10 Uredbe Sveta (EGS) št. 1612/68 z dne 15. oktobra 1968 o prostem gibanju delavcev v Skupnosti (UL L 257, str. 2), kakor je bila spremenjena z Uredbo Sveta (EGS) št. 2434/92 z dne 27. julija 1992 (UL L 245, str. 1, v nadaljevanju: Uredba št. 1612/68).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med P. von Chamier-Glisczinski in Deutsche Angestellten-Krankenkasse (nemški sklad zdravstvenega zavarovanja za zaposlene, v nadaljevanju: DAK) zaradi zavrnitve kritja nekaterih stroškov oskrbe v specializiranem negovalnem domu v Avstriji.

3 P. von Chamier-Glisczinski je umrla 20. maja 2007. Njen mož H.-G. von Chamier-Glisczinski je nadaljeval postopek v glavni stvari.

Pravni okvir

Pravo Skupnosti

4 Člen 1 Uredbe št. 1408/71 za namene uporabe te uredbe določa, da:

„(a) zaposlena oseba in samozaposlena oseba pomeni:

(i) vsako osebo, ki je obvezno zavarovana ali prostovoljno nadaljuje zavarovanje za enega ali več primerov, ki so zajeti v sistem socialne varnosti za zaposlene ali samozaposlene osebe ali s posebnim sistemom za javne uslužbence;

[…]

(f) (i) družinski član pomeni vsako osebo, ki je opredeljena ali priznana za člana družine […] z zakonodajo, po kateri se zagotavljajo dajatve, ali […]

[…]

(h) stalno prebivališče pomeni običajno prebivališče;

(i) začasno bivanje pomeni začasno prebivališče;

[…]

(o) pristojni nosilec pomeni:

(i) nosilca, pri kateri je oseba zavarovana v času vloge za dajatev; ali

[…]

(p) nosilec v kraju stalnega prebivališča in nosilec v kraju začasnega prebivališča pomeni nosilca, ki je pristojen za zagotavljanje dajatev v kraju, kjer oseba stalno prebiva, ali nosilca, ki je pristojen za zagotavljanje dajatev v kraju, kjer oseba začasno biva, po zakonodaji, ki jo uporablja ta nosilec, ali kadar takega nosilca ni, nosilec, ki ga imenuje pristojni organ v državi članici;

(q) pristojna država pomeni državo članico, na ozemlju katere je pristojni nosilec;

[…]“

5 Člen 2(1) iste uredbe določa:

„Ta uredba se uporablja za zaposlene ali samozaposlene osebe, za katere velja ali je veljala zakonodaja ene ali več držav članic in so državljani ene od držav članic ali osebe brez državljanstva ali begunci, ki stalno prebivajo na ozemlju ene od držav članic, pa tudi za njihove družinske člane in preživele osebe.“

6 V skladu s členom 4(1)(a) Uredbe št. 1408/71 se ta uredba uporablja za vso zakonodajo v zvezi s področji socialne varnosti, ki se med drugim nanašajo na „dajatve za bolezen“.

7 Člen 19, naslovljen „Stalno prebivališče v državi članici, ki ni pristojna država – Splošna pravila“, ki je uvrščen v naslov III, poglavje 1, oddelek 2, naslovljen „Zaposlene ali samozaposlene osebe in njihovi družinski člani“, Uredbe št. 1408/71, določa:

„1. Zaposlena ali samozaposlena oseba, ki stalno prebiva na ozemlju druge države članice, kot je pristojna država, in izpolnjuje pogoje zakonodaje pristojne države za upravičenost do dajatev […] v državi, v kateri stalno prebiva, prejema:

(a) storitve [dajatve v obliki storitev], ki jih v imenu pristojnega nosilca nudi nosilec v kraju stalnega prebivališča v skladu z določbami zakonodaje, ki jo ta nosilec uporablja, kot če bi bila oseba zavarovana pri njem;

(b) denarne dajatve, ki jih zagotavlja pristojni nosilec v skladu z zakonodajo, ki jo uporablja. S sporazumom med pristojnim nosilcem in nosilcem v kraju stalnega prebivališča pa lahko te dajatve nudi tudi slednji nosilec v imenu prvega, v skladu z zakonodajo pristojne države.

2. Določbe odstavka 1 se smiselno uporabljajo za družinske člane, ki stalno prebivajo na ozemlju druge države članice, kot je pristojna država, če niso upravičeni do takih dajatev po zakonodaji države, na ozemlju katere stalno prebivajo.

[…]“

8 Člen 22 Uredbe št. 1408/71, ki je uvrščen v isti oddelek, je naslovljen „Začasno bivanje zunaj pristojne države – Vrnitev ali prenos stalnega prebivališča v drugo državo članico

med boleznijo ali materinstvom – Potreba po odhodu v drugo državo članico zaradi ustreznega zdravljenja“. V tem členu je določeno:

„1. Zaposlena ali samozaposlena oseba, ki izpolnjuje pogoje zakonodaje pristojne države za upravičenost do dajatev […] in:

[…]

(b) ki ji potem, ko je postala upravičena do dajatev, katerih stroške krije pristojni nosilec, ta nosilec odobri […] prenos stalnega prebivališča na ozemlje druge države članice

[…]

je upravičena do:

(i) storitev [dajatev v obliki storitev], ki jih v imenu pristojnega nosilca nudi nosilec v kraju začasnega ali stalnega prebivališča v skladu z določbami zakonodaje, ki jo uporablja, kot če bi bila oseba zavarovana pri njem; trajanje obdobja, v katerem se nudijo te dajatve, pa ureja zakonodaja pristojne države;

(ii) denarnih dajatev, ki jih zagotavlja pristojni nosilec v skladu z določbami zakonodaje, ki jo uporablja. S sporazumom med pristojnim nosilcem in nosilcem v kraju začasnega ali stalnega prebivališča pa lahko te dajatve nudi tudi slednji nosilec v imenu prvega v skladu z določbami zakonodaje pristojne države.

2. Odobritev, ki se zahteva po odstavku 1(b), se lahko zavrne le, če se ugotovi, da bi premestitev osebe škodovala njenemu zdravju ali ovirala njeno zdravljenje.

[…]

3. Določbe odstavkov 1 in 2 se smiselno uporabljajo tudi za družinske člane zaposlenih ali samozaposlenih oseb.

[…]“

9 V skladu s členom 36 Uredbe št. 1408/71 se stroški dajatev v obliki storitev, ki jih zlasti v skladu z določbami členov 19 in 22 te uredbe nudi nosilec ene države članice v imenu nosilca druge države članice, v celoti povrnejo. Ta povračila povračila se določijo in izplačajo v skladu s členi od 93 do 95 Uredbe Sveta (EGS) št. 574/72 z dne 21. marca 1972 o določitvi postopka za izvajanje Uredbe (EGS) št. 1408/71 (UL L 74, str. 1).

10 V členu 10 Uredbe št. 1612/68 je določeno:

„1. Pravico, da se pridružijo državljanu države članice, ki je zaposlen v drugi državi članici, imajo ne glede na njihovo državljanstvo naslednje osebe:

(a) njegov zakonec in njuni potomci, ki so stari manj kot 21 let ali so vzdrževani družinski člani;

[…]“

Nemško pravo

11 Knjiga XI nemškega zakonika o socialni varnosti (Sozialgesetzbuch, v nadaljevanju: SGB XI) določa zavarovanje za primer potrebe po pomoči in postrežbi (v nadaljevanju: zavarovanje za primer potrebe po pomoči in postrežbi).

12 V pisnem odgovoru, ki je v sodno tajništvo Sodišča prispel 20. aprila 2008, na pisno vprašanje, ki ga je Sodišče 12. marca 2008 poslalo nemški vladi, je ta poudarila nekatere značilnosti tega sistema. Iz tega odgovora v povezavi s pisnimi stališči Komisije Evropskih skupnosti je razvidno, da so v navedenem sistemu predvidene različne oblike pomoči v korist oseb, ki potrebujejo pomoč in postrežbo, med drugim dajatve v obliki storitev oskrbe („Pflegesachleistung“), ki jih ureja člen 36 SGB XI, dodatek za pomoč in postrežbo za nego, ki jo krije pacient osebno („Pflegegeld“, v nadaljevanju: dodatek za pomoč in postrežbo), ki ga ureja člen 37 SGB XI, mešane dajatve („Kombinationslei-

stung“), ki jih ureja člen 38 SGB XI, in polno oskrbo v negovalnem domu („vollstationäre Pflege“), ki jo ureja člen 43 SGB XI.

13 V členu 36 SGB XI je določeno, da imajo osebe, ki potrebujejo pomoč in postrežbo na domu, pravico do storitev, ki jih nudijo delavci ambulantnih služb, ki imajo sklenjeno pogodbo s Pflegekasse (v nadaljevanju: sklad za zavarovanje za primer potrebe po pomoči in postrežbi). Stroške za te storitve krije sklad v mejah zavarovalne vsote, pri čemer je najvišji znesek odvisen od stopnje upravičenčeve potrebe po pomoči in postrežbi. V času dejanskega stanja v postopku v glavni stvari je za kategorijo III najvišja vsota znašala 2800 DEM (približno 1432 EUR) na mesec, dodatno pa se je lahko povišala do 3750 DEM (približno 1918 EUR) na mesec, če je upravičenec potreboval intenzivno pomoč. Sklad povrne stroške storitev na podlagi tarif, določenih v pogodbah o zagotavljanju storitev, sklenjenih s posameznimi ambulantnimi službami. Zdravstvena oskrba na domu ne spada med storitve iz člena 36 SGB XI, ampak se stroški zanjo krijejo iz zdravstvenega zavarovanja.

14 Dodatek za pomoč in postrežbo, določen v členu 37 SGB XI, osebam, ki potrebujejo pomoč in postrežbo, omogoča, da so upravičene do mesečnega dodatka za nego, če si samostojno organizirajo izvajanje storitev nege in pomoči, ki jih potrebujejo. Upravičenec s tem dodatkom prosto razpolaga in ga torej lahko nameni tudi za plačilo storitev, ki jih zavarovanje ne krije, ali storitev, ki jih nudijo osebe, ki niso zaposlene v službah, ki imajo sklenjeno pogodbo z nosilcem zavarovanja. Znesek dodatka je odvisen od stopnje upravičenčeve potrebe po pomoči in postrežbi. V času dejanskega stanja v postopku v glavni stvari je za kategorijo III znašal 1300 DEM (približno 665 EUR) na mesec.

15 Člen 38 SGB XI določa mešane dajatve, to je kombinacijo dajatev v obliki storitev v smislu člena 36 SGB XI in dodatka za pomoč in postrežbo, določenega v členu 37 SGB XI. V skladu z navedenim členom 38 SGB XI lahko zavarovanec, ki ne izkoristi v celoti dajatev, do katerih je upravičen na podlagi navedenega člena 36, hkrati pridobi dodatek za pomoč in postrežbo, določen v zgoraj navedenem členu 37, katerega znesek se zniža za odstotek, ki ustreza odstotku izkoriščenih dajatev v obliki storitev, določenih v zgoraj navedenem členu 36. Odločitev o tem, kolikšen odstotni delež dajatev v obliki storitev bo izkoristil, je prepuščena upravičencu. Iz spisa, posredovanega Sodišču,

izhaja, da je namen mešanih dajatev, da se osebi, ki potrebuje pomoč in postrežbo, omogoči večja samostojnost pri organizaciji storitev nege in pomoči na domu.

16 Stroške dajatev, ki presegajo najvišje zneske, določene v okviru zavarovanja za primer potrebe po pomoči in postrežbi, nosi oseba, ki potrebuje pomoč in postrežbo.

17 Sicer pa imajo v skladu s členom 43 SGB XI, katerega besedilo je navedeno v stališčih Komisije, osebe, ki potrebujejo pomoč in postrežbo, pravico do polne oskrbe v negovalnem domu, če oskrba na domu ali delna oskrba v negovalnem domu ni mogoča ali je glede na posebne okoliščine posameznega primera ni mogoče izvajati. V teh primerih zavarovanje za primer potrebe po pomoči in postrežbi krije pavšalni znesek stroškov storitev postrežbe, storitev zdravstvene oskrbe in socialnovarstvenih storitev. V času dejanskega stanja v postopku v glavni stvari je ta pavšalna vsota za osebe, ki glede na stopnjo potrebe po pomoči in postrežbi spadajo v kategorijo III, znašala 2800 DEM (približno 1432 EUR) in v izjemnih primerih posebno intenzivne pomoči 3300 DEM (približno 1688 EUR). Skupni znesek v breme sklada za zavarovanje za primer potrebe po pomoči in postrežbi ne sme presegati 75 % skupnega zneska stroškov nastanitve osebe, ki potrebuje pomoč in postrežbo, v specializiranem negovalnem domu. Zavarovanec, ki se odloči za polno oskrbo v negovalnem domu, je kljub ugotovitvi navedenega sklada, da to glede na njegovo stanje ni nujno, upravičen do prispevka, ki ustreza najvišjemu znesku, določenemu v členu 36 SGB XI za kategorijo zavarovancev, ki ji pripada glede na stopnjo potrebe po pomoči in postrežbi.

18 Poleg tega člen 34(1), točka 1, SGB XI, ki je uvrščen med skupne določbe tega zakonika, ob pridržku določenih izjem, ki se nanašajo na začasno prebivanje in niso upoštevne v sporu o glavni stvari, določa, da se izvajanje pravice do dajatev v času, ko je zavarovanec v tujini, odloži. Vendar iz predložitvene odločbe izhaja, da je to določbo treba brati v povezavi s sodbo z dne 5. marca 1998 v zadevi Molenaar (C-160/96, Recueil, str. I-843, točki 39 in 44), v kateri je Sodišče odločilo, da členi 19(1), 25(1) in 28(1) Uredbe št. 1408/71 preprečujejo, da bi bilo upravičenje do dajatve, kot je dodatek za pomoč in postrežbo, določen v členu 37 SGB XI, pogojevano s stalnim prebivališčem zavarovane osebe na ozemlju države članice, v kateri je zavarovana. Iz spisa, posredovanega Sodišču, je razvidno, da nemški organi menijo, da ta sodba določa, da se mora zunaj ozemlja Nemčije plačevati dodatek za pomoč in postrežbo, ker gre za

denarno dajatev, ne pa tudi dajatve, ki jih nemško pravo opredeljuje kot dajatve v obliki storitev, kot so dajatve, določene v členih 36 ali 43 SGB XI.

19 Nazadnje je iz spisa, posredovanega Sodišču, prav tako razvidno, da v skladu s členom 72 SGB XI skladi za zavarovanje za primer potrebe po pomoči in postrežbi lahko nudijo polno oskrbo v smislu člena 43 tega zakonika le v okviru specializiranih negovalnih domov, ki imajo koncesijo v smislu tega zakonika.

Avstrijsko pravo

20 Ni sporno, da avstrijsko pravo ne določa dajatev v obliki storitev, namenjenih kritju tveganja potrebe po pomoči in postrežbi, vsaj ne za osebe, ki so v položaju, kakršen je položaj P. von Chamier-Glisczinski.

Postopek v glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

21 Iz predložitvene odločbe izhaja, da je P. von Chamier-Glisczinski, državljanka Nemčije s prebivališčem v Münchnu (Nemčija), kot oseba, ki potrebuje pomoč in postrežbo, od DAK, organa socialne varnosti, pri katerem je bila zavarovana prek moža, prejemala mešane dajatve iz zavarovanja za pomoč in postrežbo, določene v členu 38 SGB XI, ki spadajo v kategorijo III.

22 V odgovor na zahtevo za pojasnila, ki jo je Sodišče v skladu s členom 104(5) Poslovnika naslovilo na predložitveno sodišče, mu je to posredovalo dva dopisa – enega je

predložila tožeča stranka, drugega pa DAK – ki sta v sodno tajništvo Sodišča prispela 11. oziroma 18. aprila 2008.

23 V dopisu tožeče stranke v postopku v glavni stvari je med drugim navedeno, da je bil H.-G. von Chamier-Glisczinski v obdobju od 1. marca 1987 do 30. junija 2002 zaposlen v Nemčiji, vendar je bil zaradi podpisa dodatka o prenehanju pogodbe o zaposlitvi od avgusta 2001 oproščen svoje dejanske delovne obveznosti. Na ustni obravnavi je H.-G. von Chamier-Glisczinski v odgovor na nekatera vprašanja, ki mu jih je postavilo Sodišče, med drugim navedel, da naj bi bil ta dodatek o prenehanju pogodbe sklenjen predvsem zato, ker je menil, da sam doma ni več sposoben zagotavljati nege, ki jo zahteva zdravstveno stanje njegove žene.

24 Iz predložitvene odločbe in iz spisa, posredovanega Sodišču, je razvidno, da je H.-G. von Chamier-Glisczinski 27. avgusta 2001 na DAK dejansko naslovil vlogo, da se P. von Chamier-Glisczinski dajatve iz zavarovanja za primer potrebe po pomoči in postrežbi, do katerih naj bi bila upravičena v skladu z nemško ureditvijo, zagotovijo v obliki polne oskrbe, ki je določena v členu 43 SGB XI, v negovalnem domu v Avstriji, v katerem se je nameravala nastaniti (v nadaljevanju: vloga z dne 27. avgusta 2001). Na ustni obravnavi je H.-G. von Chamier-Glisczinski v zvezi s tem navedel, da je zato, ker je nameraval prevzeti podjetje s sedežem blizu Salzburga (Avstrija), svojo ženo želel namestiti v negovalnem domu, ki je v bližini tega mesta.

25 DAK je vlogo z dne 27. avgusta 2001 zavrnil z odločbo z dne 31. avgusta 2001, med drugim z utemeljitvijo, da v avstrijskem pravu za primere, kakršen je primer P. von Chamier-Glisczinski, niso predvidene dajatve v obliki storitev v korist oseb, vključenih v sistem socialnega zavarovanja te države članice. Po mnenju DAK naj bi bila P. von Chamier-Glisczinski upravičena le do dodatka za pomoč in postrežbo, določenega v členu 37 SGB XI za kategorijo III, v znesku 1300 DEM mesečno.

26 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da je bila P. von Chamier-Glisczinski od 17. septembra 2001 do 18. decembra 2003 nastanjena v negovalnem domu v Avstriji,

v katerega se je vselila – kot je prav tako razvidno iz predložitvene odločbe – ker je njen mož nameraval poiskati zaposlitev v tej državi.

27 V dopisu tožeče stranke v postopku v glavni stvari, navedenem v točki 22 te sodbe, pa je navedeno, da je H.-G. von Chamier-Glisczinski od meseca avgusta 2001 iskal zaposlitev v Avstriji, da bi „bil lahko v bližini svoje žene“. Poleg tega je H.-G. von Chamier-Glisczinski na ustni obravnavi navedel, da je zaradi domnevnega prevzema avstrijskega podjetja, omenjenega v točki 24 te sodbe, večino časa preživel v Salzburgu, vendar je svoje stalno prebivališče ohranil v Münchnu. Na tej obravnavi je prav tako navedel, da so pogajanja o prevzemu zgoraj navedenega podjetja v mesecu februarju 2002 propadla, tako da je od takrat moral iskati zaposlitev v Avstriji.

28 DAK je s sklepom z dne 20. marca 2002 zavrnil ugovor zoper svojo odločbo z dne 31. avgusta 2001. Iz spisa, posredovanega Sodišču, je razvidno, da je bil glavni razlog za zavrnitev dejstvo, da polne oskrbe v negovalnem domu, določene v členu 43 SGB XI, ni mogoče „prenesti“, ker gre za dajatev v obliki storitev. Po mnenju DAK je v Avstriji v skladu z zgoraj navedeno sodbo Molenaar glede na omejitev, določeno v členu 34 SGB XI, kot denarno dajatev mogoče zagotoviti le dodatek za pomoč in postrežbo. Poleg tega po mnenju DAK zadevni specializirani negovalni dom v Avstriji nima koncesije v smislu SGB XI, medtem ko je v skladu s tem zakonikom polno oskrbo na nemškem ozemlju mogoče zagotoviti le v negovalnih domovih s koncesijo v smislu navedenega zakonika.

29 Na ustni obravnavi je H.-G. von Chamier-Glisczinski navedel, da je konec leta 2003 v Nemčiji prijavil trgovsko dejavnost, preselil svoje stalno prebivališče v Laufen (Nemčija) in svojo ženo pripeljal nazaj v Nemčijo. Iz dopisa tožeče stranke v postopku v glavni stvari, omenjenega v točki 22 te sodbe, je razvidno, da je bilo P. von Chamier-Glisczinski od meseca julija 2004 mogoče oskrbovati v negovalnem domu v neposredni bližini kraja Laufen, v katerem je njen mož aprila 2004 registriral sedež svoje trgovske dejavnosti.

30 Iz dopisa DAK, omenjenega v točki 22 te sodbe, je razvidno, da je bil H.-G. von Chamier-Glisczinski pri DAK:

– do 30. junija 2002 zavarovan na prostovoljni podlagi kot zaposlena oseba;

– za obdobje od 1. julija 2002 do 18. decembra 2003 vključen v obvezno zavarovanje, ker je bil prijavljen kot iskalec zaposlitve pri zavodu za zaposlovanje v Münchnu, od katerega je prejemal nadomestilo za brezposelnost; in

– od 19. decembra 2003 zavarovan kot samozaposlena oseba.

31 Sozialgericht München (socialno sodišče v Münchnu) je s sodbo z dne 11. oktobra 2005 zavrnilo tožbo, vloženo zoper odločbo DAK z dne 20. marca 2002.

32 Tožeča stranka v postopku v glavni stvari je s pritožbo, ki jo je zoper to sodbo vložila pri Bayerisches Landessozialgericht (višje socialno sodišče dežele Bavarska), še naprej zahtevala povračilo stroškov, povezanih z nastanitvijo v avstrijskem negovalnem domu za obdobje od 17. septembra 2001 do 28. decembra 2003, v višini razlike med že dodeljenim dodatkom za pomoč in postrežbo v skladu s členom 37 SGB XI in zneskom, ki je v nemški ureditvi v členu 43 SGB XI določen za polno oskrbo.

33 V podporo svojim zahtevkom tožeča stranka navaja, da dajatve v obliki storitev s stališča DAK dejansko ustrezajo denarnim dajatvam, zato naj ne bi bilo nikakršnega merila za razlikovanje, na podlagi katerega bi bilo mogoče zavrniti prenos dajatev v obliki storitev. Tožeča stranka dodaja, da zavrnitev zagotavljanja dajatev v obliki storitev pomeni kršitev člen 39 ES v povezavi s členom 10 Uredbe št. 1612/68, ki se uporablja po analogiji. Nazadnje se tožeča stranka sklicuje na kršitev svobode opravljanja storitev, določene v členu 49 ES.

34 Bayerische Landessozialgericht je menilo, da je rešitev spora, o katerem odloča, odvisna od razlage prava Skupnosti, zato je prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali je treba člen 19(1)(a) Uredbe [EGS] št. 1408/71, po potrebi v povezavi z odstavkom 2 tega člena, glede na člene 18 ES, 39 ES in 49 ES v povezavi s členom 10 Uredbe [EGS] št. 1612/68 razlagati tako, da zaposlena ali samozaposlena oseba oziroma njen družinski član nima pravice do nobenih denarnih dajatev ali povrnitev stroškov, ki jih v imenu pristojnega nosilca zagotavlja nosilec v kraju stalnega prebivališča, če v veljavnih določbah zakonodaje, ki jih uporablja ta nosilec, za njegove zavarovance niso predvidene storitve, temveč le denarne dajatve?

2. Če ne obstaja nobena pravica te vrste, ali glede na člene 18 ES, 39 ES in 49 ES obstaja pravica, na katero se je mogoče sklicevati, da bi pristojni nosilec – po predhodni odobritvi – prevzel stroške nastanitve in oskrbe v negovalnem domu v drugi državi članici v višini dajatev, do katerih je zavarovanec upravičen v pristojni državi članici?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

35 Iz odločbe predložitvenega sodišča je razvidno, da želi predložitveno sodišče s prvim vprašanjem izvedeti, ali je treba Uredbo št. 1408/71, kjer je primerno, razlagati glede na člene 18 ES, 39 ES in 49 ES ter ob upoštevanju člena 10 Uredbe št. 1612/68, tako da je oseba, ki potrebuje pomoč in postrežbo, ki je zavarovana kot družinski član zaposlene ali samozaposlene osebe, upravičena do dajatev v obliki povračil ali kritja stroškov s strani pristojnega nosilca, če sistem socialne varnosti v državi članici stalnega prebivališča te osebe – v nasprotju s sistemom socialne varnosti pristojne države – svojim zavarovancem v primerih, ko obstaja potreba po pomoči in postrežbi, kot jo ima zgoraj navedena oseba, ne zagotavlja dajatev v obliki storitev.

36 Tožeča stranka v postopku v glavni stvari v zvezi s tem zatrjuje, da zato, ker bi bilo dajatev v obliki storitev v praksi mogoče opraviti v obliki povračila stroškov, dejansko ne obstaja nobena ovira za izvoz te dajatve in da je zavarovana oseba upravičena do kritja ustreznih stroškov pri pristojnem nosilcu do višine dajatev, zagotovljenih v državi članici tega nosilca.

37 Nasprotno nemška in norveška vlada ter Komisija menijo, da člen 19(1)(a) in (b) Uredbe št. 1408/71 s tem, da uvaja dvojni mehanizem, v skladu s katerim zaposlena ali samozaposlena oseba v državi članici svojega stalnega prebivališča prejema po eni strani dajatve v obliki storitev v skladu z zakonodajo za nosilca v kraju stalnega prebivališča in po drugi strani denarne dajatve v skladu z zakonodajo za pristojnega nosilca, jasno razlikuje dajatve v obliki storitev od denarnih dajatev. Prenos stalnega prebivališča v drugo državo članico bi torej lahko povzročil popolno ali delno izgubo pravic do dajatev socialne varnosti. Ker avstrijsko pravo osebam, ki so v enakem položaju kot P. von Chamier Glisczinski, zagotavlja le denarne dajatve, in ne dajatev v obliki storitev, naj se tožeča stranka v postopku v glavni stvari pri zahtevi za povračilo določenih

stroškov, nastalih ob nastanitvi v specializiranem negovalnem domu v Avstriji, ne bi mogla sklicevati na člen 19(1) Uredbe št. 1408/71.

38 V zvezi s tem je treba najprej spomniti, da se v skladu s členom 2(1) Uredbe št. 1408/71 ta uredba uporablja zlasti za zaposlene ali samozaposlene osebe, za katere velja ali je veljala zakonodaja ene ali več držav članic in so državljani ene od držav članic, pa tudi za njihove družinske člane in preživele osebe. V skladu s členom 1(a)(i) te uredbe „zaposlena oseba“ in „samozaposlena oseba“ pomenita vsako osebo, ki je obvezno zavarovana ali prostovoljno nadaljuje zavarovanje za enega ali več primerov, ki so zajeti v sistemu socialne varnosti za zaposlene ali samozaposlene osebe. V skladu s členom 1(f)(i) pojem „družinski član“ za namene uporabe navedene uredbe pomeni vsako osebo, ki je opredeljena ali priznana za člana družine z zakonodajo, po kateri se zagotavljajo dajatve.

39 Iz tega sledi, da zavarovanci, kakršna sta zakonca von Chamier-Glisczinski, spadajo v okvir osebne veljavnosti Uredbe št. 1408/71. Po eni strani, kot je razvidno iz točke 30 te sodbe, je bil namreč H.-G. von Chamier-Glisczinski v času izdaje odločb DAK, omenjenih v točkah 25 in 28 te sodbe – s prvo je bila zavrnjena dodelitev vseh zahtevanih dajatev, z drugo pa je bila zavrnjena pritožba, vložena zoper prvo odločbo – pri DAK zavarovan na prostovoljni podlagi. Po drugi strani je iz odločbe predložitvenega sodišča med drugim razvidno, da je bila P. von Chamier-Glisczinski pri DAK zavarovana prek moža.

40 Poleg tega je treba spomniti, da je Sodišče že odločilo, da dajatve, kot so tiste, ki jih zagotavlja nemški sistem zavarovanja za primer potrebe po pomoči in postrežbi, tudi če imajo svoje posebnosti, pomenijo „dajatve za bolezen“ v smislu člena 4(1)(a) Uredbe št. 1408/71, ker je njihov namen v bistvu dopolnitev dajatev zdravstvenega zavarovanja, s katerimi so tudi organizacijsko povezane, za izboljšanje zdravstvenega stanja in življenjskih razmer oseb, ki potrebujejo pomoč in postrežbo (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Molenaar, točki 24 in 25).

41 Te dajatve torej spadajo v okvir poglavja I naslova III Uredbe št. 1408/71, ki zajema člene od 18 do 36.

42 Zato je predložitveno sodišče to vprašanje oblikovalo z vidika besedila člena 19 Uredbe št. 1408/71. Glede na sodno prakso Sodišča, še zlasti sodbi z dne 10. marca 1992 v zadevi Twomey (C-215/90, Recueil, str. I-1823, točka 18) in z dne 17. septembra 2002 v zadevi Baumbast in R (C-413/99, Recueil, str. I-7091, točka 89), ta določba v breme pristojne države zagotavlja zaposlenim in samozaposlenim osebam ter njihovim družinskim članom, ki prebivajo v drugi državi članici in zaradi svojega stanja potrebujejo zdravstveno oskrbo v državi članici stalnega prebivališča, pravico do dajatev v obliki storitev za primer bolezni, ki jih nudi nosilec te zadnje navedene države članice.

43 Vendar je v predloženem primeru glede na dejansko stanje postopka v glavni stvari treba preučiti, ali bi bilo namesto člena 19 Uredbe št. 1408/71 mogoče upoštevati člen 22 te uredbe. Čeprav je predložitveno sodišče to vprašanje formalno omejilo na razlago navedenega člena 19, ta okoliščina Sodišču ne preprečuje, da bi nacionalnemu sodišču ponudilo vse elemente razlage prava Skupnosti, ki mu lahko koristijo pri razsodbi v zadevi, o kateri odloča, ne glede na to, ali se je to sodišče v svojem vprašanju na njih sklicevalo ali ne (glej v tem smislu zlasti sodbe z dne 7. septembra 2004 v zadevi Trojani, C-456/02, ZOdl., str. I-7573, točka 38; z dne 15. septembra 2005 v zadevi Ioannidis, C-258/04, ZOdl., str. I-8275, točka 20, in z dne 26. aprila 2007 v zadevi Alevizos, C-392/05, ZOdl., str. I-3505, točka 64).

44 Iz spisa, posredovanega Sodišču, je razvidno, da je P. von Chamier-Glisczinski pred vložitvijo vloge z dne 27. avgusta 2001 v skladu s členom 38 SGB XI že prejemala dajatve – v obliki mešanih dajatev – iz nemškega sistema zavarovanja za primer potrebe po pomoči in postrežbi. Zato se zdi, da je v času vložitve te vloge izpolnjevala pogoj, da potrebuje pomoč in postrežbo, na podlagi katerega je bila upravičena do dajatev, ki jih zagotavlja ta sistem, vključno s polno oskrbo v negovalnem domu v skladu s členom 43(1) SGB XI, če oskrba na domu ali delna oskrba v negovalnem domu ni mogoča ali je glede na posebne okoliščine posameznega primera ni mogoče izvajati.

45 Taka okoliščina bi, če bi jo potrdilo predložitveno sodišče, lahko vodila do tega, da se upošteva člen 22(1)(b) in (3) Uredbe št. 1408/71. Kot namreč izhaja iz naslova tega člena, njegov odstavek 1(b), bran v povezavi z odstavkom 3, prvi pododstavek, ureja med drugim primer prenosa stalnega prebivališča – v primeru bolezni – družinskega člana zaposlene ali samozaposlene osebe v drugo državo članico, ki ni država članica pristojnega nosilca.

46 V obravnavanem primeru pa ni treba odgovoriti na vprašanje, kateri člen – 19 ali 22(1)(b) Uredbe št. 1408/71 – bi bilo mogoče uporabiti v posebnih dejanskih okoliščinah, kot so te v sporu o glavni stvari. Treba je namreč ugotoviti, da se v primeru, kakršen je primer P. von Chamier-Glisczinski, mehanizma, ki ju uveljavljata ti določbi, razen odobritve, zahtevane na podlagi navedenega člena 22(1)(b) – ki jo je mogoče zavrniti le, če se ugotovi, da bi premestitev osebe škodovala njenemu zdravju ali ovirala njeno zdravljenje – glede svojih rezultatov bistveno ne razlikujeta. Čeprav se namreč člena 19 in 22(1)(b), kot je razvidno iz točk 42 in 45 te sodbe, nanašata na različne primere in torej sledita različnim ciljem, oba mehanizma, ki ju uveljavljata ti dve določbi, zagotavljata, da med drugim družinski član zaposlene ali samozaposlene osebe v drugi državi članici, ki ni država članica pristojnega nosilca, v imenu tega nosilca prejema dajatve v obliki storitev s strani nosilca v kraju stalnega prebivališča oziroma začasnega prebivališča v skladu z zakonodajo za nosilca te druge države članice ter denarne dajatve v skladu z zakonodajo za pristojnega nosilca, izplačane bodisi neposredno s strani tega nosilca bodisi v njegovem imenu.

47 Kot je razvidno iz točk 24, 25 in 32 te sodbe je P. von Chamier-Glisczinski z vlogo z dne 27. avgusta 2001 v bistvu zahtevala, naj se ji dajatve, ki so v skladu z nemško ureditvijo opredeljene kot dajatve v obliki storitev in do katerih je bila v skladu s to ureditvijo upravičena, zagotovijo v zvezi z oskrbo, ki jo bo prejela v negovalnem domu v Avstriji.

48 Pojma dajatve v obliki storitev in denarne dajatve je treba glede na Uredbo št. 1408/71 v pravu Skupnosti razlagati samostojno (glej v tem smislu sodbo z dne 15. junija 2006 v zadevi Acereda Herrera, C-466/04, ZOdl., str. I-5341, točki 29 in 30). Vendar je Sodišče glede zadevnega sistema zavarovanja tveganj potrebe po pomoči in postrežbi v postopku v glavni stvari že odločilo, da dajatve zavarovanja tveganj potrebe po pomoči in postrežbi, ki jih sestavlja kritje ali povračilo stroškov specializiranega negovalnega doma, nastalih zaradi potrebe zainteresirane osebe po pomoči in postrežbi, spadajo v okvir pojma dajatve v obliki storitev v smislu naslova III Uredbe št. 1408/71 (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Molenaar, točki 6 in 32, in sodbo z dne 8. julija 2004 v združenih zadevah Gaumain-Cerri in Barth, C-502/01 in C-31/02, ZOdl., str. I-6483, točka 26), pri čemer navedene dajatve med drugim zajemajo tudi polno oskrbo v smislu člena 43 SGB XI.

49 Treba je torej ugotoviti, da dajatve, kakršne so predmet vloge z dne 27. avgusta 2001, čeprav gre pri njih za izplačilo določenega zneska iz naslova povračila stroškov, v nasprotju s tem, kar trdi tožeča stranka v postopku v glavni stvari, pomenijo dajatve v obliki storitev v smislu naslova III Uredbe št. 1408/71 in spadajo v okvir določb te uredbe, ki se nanašajo na take dajatve.

50 Glede na to je treba spomniti, da je Sodišče člen 19 Uredbe št. 1408/71 že razložilo tako, da zavarovana oseba, ki je v položaju, ki ga zajema ta določba, v državi članici svojega stalnega prebivališča prejema dajatve v obliki storitev, če so v zakonodaji te države – ne glede na posebnejše poimenovanje tega sistema socialnega zavarovanja, katerega del je – predvidene dajatve v obliki storitev, katerih namen je kritje istih tveganj, kot jih krije zadevno zavarovanje v pristojni državi (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Molenaar, točka 37). Tako razlago potrjujeta besedilo člena 19 in tudi cilj, da se zaposleni ali samozaposleni osebi v državi članici stalnega prebivališča ali začasnega prebivališča dostop do storitev oskrbe, ki jo potrebuje glede na svoje zdravstveno stanje, zagotovi pod enakimi pogoji, kakršni veljajo za osebe, zavarovane po sistemu socialne varnosti te države članice.

51 Poleg tega v skladu s členom 19(2) Uredbe št. 1408/71 družinski člani v smislu navedene uredbe v breme pristojne države prejemajo dajatve v obliki storitev, ki jim jih zagotavlja

nosilec v kraju njihovega stalnega prebivališča v mejah in v skladu s podrobnimi pravili zakonodaje, ki jo uporablja (glej v tem smislu sodbo z dne 8. junija 1995 v zadevi Delavant, C-451/93, Recueil, str. I-1545, točka 15).

52 Iz točke 46 te sodbe je razvidno, da ker sta mehanizma, ki ju uvajata člena 19 in 22(1)(b) Uredbe št. 1408/71, podobna, mora to načeloma po analogiji veljati tudi za zavarovane osebe, ki jih zajema ta zadnjenavedena določba, brana v povezavi s členom 22(3) te uredbe.

53 Zato je, ne glede na to, ali je mogoče v postopku v glavni stvari uporabiti člen 19 ali člen 22(1)(b) Uredbe št. 1408/71, treba ugotoviti, da v skladu z mehanizmoma, ki ju uvaja ena ali druga od teh dveh določb, kadar v zakonodaji države članice stalnega prebivališča zadevne socialno zavarovane osebe niso predvidene dajatve v obliki storitev za kritje tveganj, v zvezi s katerimi se zatrjuje upravičenje do teh dajatev, Uredba št. 1408/71 sama po sebi ne zahteva zagotavljanja teh dajatev zunaj pristojne države s strani ali v imenu pristojnega nosilca.

54 V okoliščinah, kakršne so te v postopku v glavni stvari, člen 10 Uredbe št. 1612/68, ki je naveden v prvem vprašanju za predhodno odločanje, ne more vplivati na to razlago.

55 Vendar v nasprotju s tem, kar trdijo nemška in norveška vlada ter Komisija, členov 19 in 22 Uredbe št. 1408/71 ni mogoče razlagati tako, da pomenita, da je v primeru, ko ima socialno zavarovana oseba stalno prebivališče v drugi državi članici, ki ni pristojna država, dostop te osebe do dajatev v obliki storitev določen izključno z zakonodajo države članice njenega stalnega prebivališča, tako da bi v primeru, v katerem v zakonodaji te države članice niso predvidene dajatve v obliki storitev za kritje tveganj, za katere se zatrjuje upravičenje do teh dajatev, ti določbi pristojnega nosilca lahko ovirali pri zagotavljanju teh dajatev v obliki storitev.

56 Razlaga, da Uredba št. 1408/71 prepoveduje državi članici, da bi delavcem in njihovim družinskim članom zagotavljala širše varstvo od tistega, ki je zagotovljeno s to uredbo bi namreč prekoračila cilj te uredbe in se oddaljila od namena in obsega člena 42 ES (glej v tem smislu sodbe z dne 10. januarja 1980 v zadevi Jordens-Vosters, 69/79, Recueil, str. 75, točka 11; z dne 5. julija 1988 v zadevi Borowitz, 21/87, Recueil, str. 3715, točka 24, in z dne 20. maja 2008 v zadevi Bosmann, C-352/06, ZOdl., str. I-3827, točke od 27 do 29 in 33).

57 Glede na zgoraj navedeno je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da kadar v sistemu socialne varnosti države članice stalnega prebivališča osebe, ki potrebuje pomoč in postrežbo in je zavarovana kot družinski član zaposlene ali samozaposlene osebe v smislu Uredbe št. 1408/71, v nasprotju s sistemom socialne varnosti pristojne države niso predvidene dajatve v obliki storitev v primerih potrebe po pomoči in postrežbi, kakršen je primer te osebe, člena 19 in 22(1)(b) navedene uredbe sama po sebi ne zahtevata zagotavljanja takih dajatev zunaj pristojne države s strani ali v imenu pristojnega nosilca.

Drugo vprašanje

58 Z drugim vprašanjem želi predložitveno sodišče – v zvezi s primerom, v katerem so v sistemu socialne varnosti pristojne države, ne pa tudi države članice stalnega prebivališča, predvidene dajatve v obliki storitev osebam, ki so zavarovane kot družinski člani zaposlene ali samozaposlene osebe, ki kot P. von Chamier-Glisczinski potrebujejo pomoč in oskrbo – izvedeti, ali členi 18 ES, 39 ES in 49 ES v okoliščinah, kakršne so te v postopku v glavni stvari, nasprotujejo ureditvi, kakršno določa člen 34 SGB XI, na podlagi katere pristojni nosilec neodvisno od mehanizmov, ki jih uveljavlja člen 19 oziroma 22(1)(b) Uredbe št. 1408/71, in za nedoločen čas zavrne kritje stroškov, povezanih z nastanitvijo v negovalnem domu v državi članici stalnega prebivališča do višine zneska, ki ustreza dajatvam, do katerih bi bila zadevna oseba upravičena, če bi enako oskrbo prejela v negovalnem domu s koncesijo v pristojni državi.

59 Tožeča stranka v postopku v glavni stvari meni, da bi v skladu s členom 39 ES dajatve v obliki storitev, namenjene negi osebe, zavarovane po sistemu zavarovanja za primer potrebe po pomoči in postrežbi, morale biti zagotovljene tudi v drugi državi članici, kot je Zvezna republika Nemčija, vsaj v obliki povračila ali neposrednega kritja stroškov prejete oskrbe do višine, ki jo določa nemška ureditev.

60 Nasprotno nemška vlada trdi, da tako kot pogodba ES – na podlagi razlage, ki je v skladu s primarnim pravom – ne zahteva spremembe pravila sekundarnega prava, ki določa, da se dajatve v obliki storitev v določenih primerih ne prenašajo, primarno pravo tudi ne vsebuje neposredne pravne podlage, ki bi lahko dopolnila ali nadomestila to pravilo.

61 Norveška vlada poudarja značilnosti storitev, opravljenih v specializiranem negovalnem domu, da bi poudarila, da v sporu o glavni stvari na podlagi členov 39 ES in 49 ES ne obstaja pravica do kritja določenih stroškov, povezanih s temi storitvami.

62 Nazadnje Komisija trdi, da bi bila zato, ker uredba št. 1408/71 ureja primere, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, uporaba primarnega prava mogoča le, če bi bile upoštevne določbe te uredbe nezakonite. Vendar naj te določbe glede na primarno pravo ne bi bile neveljavne. Kolizijska in koordinacijska pravila, ki jih določa to pravo, naj bi bila potrebna za preprečitev kopičenja dajatev in upravičena s praktično presojo.

63 Prvič, treba je spomniti, da tako iz sodne prakse kot iz člena 152(5) ES izhaja, da pravo Skupnosti ne posega v pristojnosti držav članic glede ureditve njihovih sistemov socialne varnosti in še posebej glede sprejetja določb za organizacijo ter opravljanje zdravstvenih storitev in zdravljenja (sodba z dne 10. marca 2009 v zadevi Hartlauer, C-169/07, ZOdl., str. I-1721, točka 29 in navedena sodna praksa). Ker ni harmonizacije na ravni Skupnosti, mora zakonodaja vsake države članice določiti pogoje za zagotavljanje storitev socialne varnosti. Vendar morajo države članice pri izvajanju te pristojnosti spoštovati pravo Skupnosti (glej zlasti sodbi z dne 12. julija 2001 v zadevi

Smits in Peerbooms, C-157/99, Recueil, str. I-5473, točke od 44 do 46, in z dne 18. marca 2004 v zadevi Leichtle, C-8/02, Recueil, str. I-2641, točka 29 in navedena sodna praksa), še zlasti določbe Pogodbe v zvezi s svobodo opravljanja storitev (glej sodbo z dne 19. aprila 2007 v zadevi Stamatelaki, C-444/05, ZOdl., str. I-3185, točka 23), prostim gibanjem delavcev (glej sodbo z dne 11. septembra 2008 v zadevi Petersen, C-228/07, ZOdl., str. I-6989, točka 42) ali svobodo vsakega državljana Evropske unije, da se prosto giba in prebiva na ozemlju držav članic (glej sodbi z dne 23. novembra 2000 v zadevi Elsen, C-135/99, Recueil, str. I-10409, točka 33, in z dne 21. februarja 2008 v zadevi Klöppel, C-507/06, ZOdl., str. I-943, točka 16).

64 Poleg tega je Sodišče odločilo, da je Svet s tem, da je sprejel Uredbo št. 1408/71, upoštevajoč široko diskrecijsko pravico, ki jo ima pri izbiri najprimernejših sredstev za dosego rezultata, določenega v členu 42 ES (glej v tem smislu zlasti sodbo z dne 20. aprila 1999 v zadevi Nijhuis, C-360/97, Recueil, str. I-1919, točka 30), na splošno izpolnil obveznost, ki izhaja iz naloge, ki mu bila je zaupana s tem členom, in sicer da vzpostavi sistem, s katerim bo delavcem omogočeno premagovati ovire, ki zanje lahko izhajajo iz nacionalnih predpisov s področja socialne varnosti (glej v tem smislu zlasti sodbo z dne 22. novembra 1995 v zadevi Vougioukas, C-443/93, Recueil, str. I-4033, točka 30, zgoraj navedeno sodbo Molenaar, točka 14, in z dne 16. decembra 2004 v zadevi My, C-293/03, ZOdl., str. I-12013, točka 34). V tem postopku ni bilo navedeno, da bi bila člena 19 ali 22 ali katera koli druga določba Uredbe št. 1408/71 v primerih, kakršen je v sporu o glavni stvari, neveljavna in Sodišču tudi ni bil predložen noben dokaz, da bi bile te določbe lahko neveljavne.

65 Kot je namreč razvidno iz točk 50 in 52 te sodbe, mehanizma, ki ju, odvisno od primera, vzpostavljata člena 19 in 22 Uredbe št. 1408/71, odražata voljo zakonodajalca Skupnosti, da daje prednost rešitvi, v skladu s katero lahko imajo zavarovane osebe glede dajatev v obliki storitev za primer bolezni v državi članici stalnega prebivališča ali nastanitve dostop do storitev oskrbe, ki ustrezajo njihovemu zdravstvenemu stanju, pod enakimi pogoji kot osebe, vključene v sistem socialne varnosti te države članice (glej v tem smislu v zvezi s členom 22 Uredbe št. 1408/71 tudi sodbi z dne 3. julija 2003 v zadevi van der Duin in ANOZ Zorgverzekeringen, C-156/01, Recueil, str. I-7045, točka 50, in z dne 12. aprila 2005 v zadevi Keller, C-145/03, ZOdl., str. I-2529, točka 45). Res je, da mora v skladu s členom 36 Uredbe št. 1408/71 v primeru stalnega prebivališča

zunaj pristojne države, dajatve v obliki storitev, ki jih nosilec v kraju prebivališča nudi v imenu pristojnega nosilca, še zlasti na podlagi členov 19 in 22 te uredbe, slednji v celoti povrniti. Vendar pa se je zakonodajalec Skupnosti pri izvajanju svoje široke diskrecijske pravice lahko zakonito odločil, upoštevajoč zlasti potrebo po prejemanju nujnega zdravljenja zunaj pristojne države, da ne glede na praktične in administrativne težave, ki bi lahko nastale pri tem, od nosilca v kraju prebivališča ne bo zahteval dajatev v obliki storitev v skladu z zakonodajo, ki jo uporablja pristojni nosilec, ker nosilec v kraju prebivališča s to zakonodajo ni nujno seznanjen.

66 Torej je treba razlago Uredbe št. 1408/71, ki jo je dalo Sodišče v odgovor na prvo vprašanje, razumeti tako, da ne vpliva na rešitev, ki bi izhajala iz morebitne uporabe določb primarnega prava (glej po analogiji zgoraj navedeno sodbo Acereda Herrera, točka 38). Ugotovitev, da je nacionalni ukrep lahko skladen z določbo ukrepa sekundarnega prava, v tem primeru z Uredbo št. 1408/71, namreč nima nujno za posledico, da tega ukrepa ne bilo treba presojati z vidika določb Pogodbe (glej v tem smislu sodbi z dne 28. aprila 1998 v zadevi Kohll, C-158/96, Recueil, str. I-1931, točka 25, in z dne 16. maja 2006 v zadevi Watts, C-372/04, ZOdl., str. I-4325, točka 47). Iz tega sledi, da to, da se v primeru, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, uporabljata člena 19 oziroma 22 Uredbe št. 1408/71, samo po sebi ne preprečuje, da bi zadevna oseba lahko na podlagi primarnega prava zahtevala kritje določenih stroškov, povezanih z nego, prejeto v negovalnem domu v drugi državi članici, in sicer pod pogoji, ki so drugačni od tistih, ki jih določata navedena člena (glej po analogiji sodbo z dne 12. julija 2001 v zadevi Vanbraekel in drugi, C-368/98, Recueil, str. I-5363, točke od 37 do 53, in zgoraj navedeno sodbo Watts, točka 48).

67 V obravnavanem primeru je, upoštevajoč dokaze v spisu, navedene v točkah od 21 do 30 te sodbe, najprej treba preučiti, ali primer, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, res spada na področje uporabe določb, navedenih v drugem vprašanju za predhodno odločanje, in sicer členov 18 ES, 39 ES in 49 ES. V zvezi s tem so nemška in norveška vlada ter Komisija glede na dejansko stanje, navedeno v odločbi predložitvenega sodišča in v odgovorih na zahtevo po pojasnilih, navedeno v točki 22 te sodbe, izrazile dvom glede uporabe členov 39 ES in 49 ES. Norveška vlada in Komisija poleg tega menita, da Sodišču na to vprašanje ne bi bilo treba odgovoriti z vidika člena 18 ES.

68 Glede uporabe člena 39 ES je treba najprej spomniti, da pojem „delavec“ v pravu Skupnosti ni enoten, ampak se spreminja glede na zadevno področje uporabe (glej zlasti sodbo z dne 7. junija 2005 v zadevi Dodl in Oberhollenzer, C-543/03, ZOdl., str. I-5049, točka 27). Tako pojem delavec, uporabljen v okviru člena 39 ES in Uredbe št. 1612/68 ni nujno enak tistemu, ki velja v okviru člena 42 ES in Uredbe št. 1408/71 (glej v tem smislu sodbo z dne 12. maja 1998 v zadevi Martínez Sala, C-85/96, Recueil, str. I-2691, točke 31, 32, 35 in 36).

69 Glede na člen 39 ES je v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča pojem „delavec“ v smislu tega člena pojem Skupnosti in se ne sme razlagati ozko. Za delavca je treba šteti vsakogar, ki opravlja dejansko in resnično dejavnost, z izjemo dejavnosti tako omejenega obsega, da jih je mogoče opredeliti zgolj kot obrobne in pomožne. Značilnost delovnega razmerja v skladu s to sodno prakso je, da oseba v določenem času v korist druge osebe in pod njenim vodstvom opravi storitve, za katere prejme plačilo (glej zlasti sodbo z dne 3. julija 1986 v zadevi Lawrie-Blum, 66/85, Recueil, str. 2121, točki 16 in 17, ter zgoraj navedeni sodbi Trojani, točka 15, in Petersen, točka 45).

70 Iz sodne prakse prav tako izhaja, da se za državljane države članice, ki iščejo zaposlitev v drugi državi članici, prav tako uporablja člen 39 ES (glej v tem smislu sodbo z dne 26. februarja 1991 v zadevi Antonissen, C-292/89, Recueil, str. I-745, točki 12 in 13; zgoraj navedeno sodbo Martínez Sala, točka 32; sodbo z dne 23. marca 2004 v zadevi Collins, C-138/02, Recueil, str. I-2703, točka 57; zgoraj navedeno sodbo Ioannidis, točka 21, in sodbo z dne 4. junija 2009 v združenih zadevah Vatsouras in Koupatantze, C-22/08 in C-23/08, ZOdl., str. I-4585, točka 36).

71 H.-G. von Chamier-Glisczinski trdi, da je v času izdaje odločb DAK, omenjenih v točkah 25 in 28 te sodbe, iskal zaposlitev v Avstriji in da se torej za primer njegove žene kot njegovega družinskega člana uporablja člen 39 ES.

72 Kot je razvidno iz točk 26, 27 in 29 te sodbe, Sodišče nima nobenih dokazov, ki bi podpirali to trditev. Kot je namreč razvidno iz točke 27 te sodbe, navedbe tožeče stranke v postopku v glavni stvari v dopisu, omenjenem v točki 22 te sodbe, po eni strani in na ustni obravnavi po drugi strani niso popolnoma dosledne in se namesto tega razumejo bolj tako, da H.-G. von Chamier-Glisczinski v času izdaje omenjenih odločb DAK, s tem ko je poskušal prevzeti podjetje v Avstriji, prebival pa je še naprej v Nemčiji, ni izkoristil svobode gibanja, zagotovljene s členom 39 ES.

73 V teh okoliščinah člena 39 ES ni mogoče uporabiti v navedenem sporu.

74 Nazadnje, glede člena 49 ES je treba najprej navesti, da Pogodba ne vsebuje nobenih določb, na podlagi katerih bi bilo mogoče abstraktno določiti mejo trajanja ali pogostnosti, pri kateri opravljanja storitev ali določenih vrst storitev v drugi državi članici ni več mogoče šteti za opravljanje storitev v smislu Pogodbe. Pojem „storitve“ v smislu Pogodbe torej lahko zajema zelo različne storitve, vključno s storitvami, ki se opravljajo dalj časa, tudi več let (glej v tem smislu sodbi z dne 11. decembra 2003 v zadevi Schnitzer, C-215/01, Recueil, str. I-14847, točki 30 in 31, in z dne 29. aprila 2004 v zadevi Komisija proti Portugalski, C-171/02, Recueil, str. I-5645, točka 26).

75 Vendar se v skladu s sodno prakso Sodišča določbe na področju svobode opravljanja storitev ne nanašajo na položaj državljana države članice, ki se v drugi državi članici naseli stalno ali vsaj brez predvidljive časovne omejitve in je lahko tako v njej v tem nedoločenem času deležen storitev (glej v tem smislu zlasti sodbo z dne 5. oktobra 1988 v zadevi Steymann, 196/87, Recueil, str. 6159, točka 17; zgoraj navedeno sodbo Trojani, točka 28; sodbo z dne 19. oktobra 2004 v zadevi Zhu in Chen, C-200/02, ZOdl., str. I-9925, točka 22, in glede specializiranih negovalnih domov sodbo z dne 17. junija 1997 v zadevi Sodemare in drugi, C-70/95, Recueil, str. I-3395, točka 38).

76 V obravnavanem primeru je iz podatkov, navedenih v točkah od 22 do 24 ter 26 in 27 te sodbe, razvidno, da se P. von Chamier-Glisczinski ni preselila v Avstrijo, da bi bila v negovalnem domu, v katerega je bila sprejeta, začasno oskrbovana. Iz teh istih podatkov namreč izhaja, da si je v tej državi članici uredila stalno prebivališče brez predvidljive časovne omejitve.

77 V teh okoliščinah, kot trdijo nemška in norveška vlada ter Komisija, uporabe člena 49 ES v okviru tega predloga za sprejetje predhodne odločbe ni mogoče potrditi.

78 Glede na ugotovitve o uporabi členov 39 ES in 49 ES v točkah 73 in 77 te sodbe je treba poudariti, da je P. von Chamier-Glisczinski kot nemška državljanka v vsakem primeru uživala status državljana Evropske unije v skladu s členom 17(1) ES.

79 S tem, da je odšla v Avstrijo in si tam uredila stalno prebivališče, je P. von Chamier-Glisczinski izvajala pravice, ki ji jih podeljuje člen 18(1) ES. Njen primer spada torej na področje uporabe pravice do svobode gibanja in prebivanja na ozemlju druge države članice, ki ni država državljanstva.

80 V teh okoliščinah je treba primer, ki se obravnava v postopku v glavni stvari, preučiti ob upoštevanju pravic, ki bi jih oseba, ki potrebuje pomoč in postrežbo, kakršna je P. von Chamier-Glisczinski, kot državljanka Evropske unije imela na podlagi člena 18(1) ES.

81 V skladu s to določbo ima vsak državljan Unije pravico do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic ob upoštevanju omejitev in pogojev, določenih s Pogodbo ES, in ukrepov, ki so bili sprejeti za njeno uveljavitev.

82 V zvezi s tem iz sodne prakse izhaja, da ugodnosti, ki jih Pogodba daje v zvezi z gibanjem državljanov Unije, ne bi polno učinkovale, če bi državljana neke države članice od njihove uporabe lahko odvrnile ovire, ki jih njegovemu bivanju v drugi državi članici postavlja pravna ureditev njegove države izvora, ki ga kaznuje zgolj zato, ker jih je uporabil (glej sodbi z dne 23. oktobra 2007 v združenih zadevah Morgan in Bucher, C-11/06 in C-12/06, ZOdl., str. I-9161, točka 26 in navedena sodna praksa, in z dne 4. decembra 2008 v zadevi Zablocka-Weyhermüller, C-221/07, ZOdl., str. I-9029, točka 34 in navedena sodna praksa).

83 V tem primeru ni sporno, da je bila P. von Chamier-Glisczinski zaradi nastanitve v negovalnem domu v Avstriji, ki ni imel koncesije v smislu člena 72 SGB XI, glede dajatev v obliki storitev, določenih s to določbo, v neugodnem položaju v primerjavi s položajem, v katerem bi bila, če bi zahtevala polno oskrbo v smislu člena 43 navedenega zakonika v negovalnem domu s koncesijo v Nemčiji.

84 Ker člen 42 ES določa usklajevanje zakonodaj držav članic, in ne njihove harmonizacije, ne more vplivati na vsebinske in postopkovne razlike med sistemi socialne varnosti ter na pravice oseb, ki so zavarovane po teh sistemih (glej v tem smislu na področju prostega pretoka delavcev sodbe z dne 15. januarja 1986 v zadevi Pinna, 41/84, Recueil, str. 1, točka 20; z dne 30. januarja 1997 v zadevi de Jaeck, C-340/94, Recueil, str. I-461, točka 18, in z dne 30. januarja 1997 v zadevi Hervein in Hervillier, C-221/95, Recueil, str. I-609, točka 16).

85 V teh okoliščinah člen 18(1) ES zavarovani osebi ne more zagotavljati, da bo preselitev v drugo državo članico s stališča socialne varnosti nevtralna, še zlasti glede dajatev za primer bolezni (glej v tem smislu po analogiji s členom 39 ES sodbi z dne 19. marca 2002 v združenih zadevah Hervein in drugi, C-393/99 in C-394/99, Recueil, str. I-2829, točka 51, in z dne 9. marca 2006 v zadevi Piatkowski, C-493/04, ZOdl., str. I-2369, točka 34). Kot navaja Komisija, je upoštevajoč razlike med sistemi in zakonodajami držav članic, ki urejajo to področje, taka preselitev, odvisno od primera, glede na kombinacijo nacionalnih ureditev, uporabnih v skladu z Uredbo št. 1408/71, lahko bolj ali manj ugodna za zadevno osebo.

86 Vendar je položaj, v katerem se je znašla P. von Chamier-Glisczinski zaradi svoje preselitve v negovalni dom v Avstriji, nastal bolj zaradi kombinirane uporabe – v skladu z Uredbo št. 1408/71 – nemške in avstrijske zakonodaje na področju tveganj potrebe po pomoči in oskrbi, kot pa zaradi ureditve iz člena 34 SGB XI. Če bi namreč avstrijska zakonodaja v skladu s to uredbo v primerih potrebe po pomoči in postrežbi, kakršen je primer zainteresirane osebe, zagotavljala dajatve v obliki storitev, bi zainteresirani osebi te storitve nudil nosilec v kraju stalnega prebivališča ne glede na vsebino nemške ureditve v zvezi s tem, ta nosilec pa bi v skladu s členom 36 navedene uredbe dobil povračilo od pristojnega nosilca.

87 V teh okoliščinah se zato, ker lahko Zvezna republika Nemčija in Republika Avstrija prosto izbirata modalitete svojih sistemov zdravstvenih zavarovanj, eden od teh sistemov ne bi smel šteti kot vzrok za diskriminacijo ali neugodnost le zato, ker ima neugodne posledice, kadar se v skladu z mehanizmi usklajevanja, uvedenimi z uporabo člena 42 ES, uporablja v kombinaciji s sistemom druge države članice.

88 Glede na navedeno je na drugo vprašanje treba odgovoriti, da – kadar v sistemu socialne varnosti države članice stalnega prebivališča osebe, ki potrebuje pomoč in postrežbo in je zavarovana kot družinski član zaposlene ali samozaposlene osebe v smislu Uredbe št. 1408/71, v primerih potrebe po pomoči in postrežbi v nasprotju s sistemom socialne varnosti pristojne države niso predvidene dajatve v obliki storitev – člen 18 ES v okoliščinah, kakršne so te v zadevi v glavni stvari, ne nasprotuje ureditvi, kakršno določa člen 34 SGB XI, na podlagi katere pristojni nosilec v takih okoliščinah neodvisno od mehanizmov, ki jih uveljavlja člen 19 oziroma 22(1)(b) te uredbe, in za nedoločen čas zavrne kritje stroškov, povezanih z nastanitvijo v negovalnem domu v državi članici prebivališča do višine, ki ustreza dajatvam, do katerih bi bila ta oseba upravičena, če bi enako oskrbo prejela v negovalnem domu s koncesijo v pristojni državi.

Stroški

89 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

1. **Kadar v sistemu socialne varnosti države članice stalnega prebivališča osebe, ki potrebuje pomoč in postrežbo in je zavarovana kot družinski član zaposlene ali samozaposlene osebe v smislu Uredbe Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, kakor je bila spremenjena in posodobljena z Uredbo Sveta (ES) št. 118/97 z dne 2. decembra 1996, kakor je bila spremenjena z Uredbo (ES) št. 1386/2001 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2001, v nasprotju s sistemom socialne varnosti pristojne države niso predvidene dajatve v obliki storitev v primerih potrebe po pomoči in postrežbi, kakršen je primer te osebe, člen 19 oziroma 22(1)(b) navedene uredbe sam po sebi ne zahteva zagotavljanja takih dajatev zunaj pristojne države s strani ali v imenu pristojnega nosilca.**

2. **Kadar v sistemu socialne varnosti države članice stalnega prebivališča osebe, ki potrebuje pomoč in postrežbo in je zavarovana kot družinski član zaposlene ali samozaposlene osebe v smislu Uredbe št. 1408/71, kakor je bila spremenjena in posodobljena z Uredbo št. 118/97, kakor je bila spremenjena z Uredbo št. 1386/2001, v primerih potrebe po pomoči in postrežbi v nasprotju s sistemom socialne varnosti pristojne države niso predvidene dajatve v obliki storitev, člen 18 ES v okoliščinah, kakršne so te v zadevi v glavni stvari, ne**

nasprotuje ureditvi, kakršno določa člen 34 knjige XI zakonika o socialni varnosti (Sozialgesetzbuch), na podlagi katere pristojni nosilec v takih okoliščinah neodvisno od mehanizmov, ki jih uveljavlja člen 19 oziroma 22(1)(b) te uredbe, in za nedoločen čas zavrne kritje stroškov, povezanih z nastanitvijo v negovalnem domu v državi članici prebivališča do višine, ki ustreza dajatvam, do katerih bi bila ta oseba upravičena, če bi enako oskrbo prejela v negovalnem domu s koncesijo v pristojni državi.

Podpisi